

Folkhälsomyndigheten

Remissyttrande

Mottagare
Justitiedepartementet
Regeringskansliet
103 33 Stockholm
juL2@regeringskansliet.se

Handläggare
Rättskansliet
Beatrice Tander Gellerbrant

Datum
2023-11-01
Vårt ärendenummer
02857-2023
Ert ärendenummer
Ju2023/01643

Ett förstärkt konsumentskydd mot riskfylld kreditgivning och överskuldsättning (SOU 2023:38)

Sammanfattning

Folkhälsomyndigheten har beretts tillfälle att inkomma med synpunkter angående rubricerade remiss. Folkhälsomyndighetens yttrande utgår från myndighetens uppdrag att bidra till att uppnå det folkhälsopolitiska målet att skapa samhällliga förutsättningar för en god och jämlik hälsa i hela befolkningen och sluta de påverkbara hälsoklyftorna inom en generation. Förslagen har bäring på flera av folkhälsopolitikens områden, men främst på målområde 4 (Inkomster och försörjningsmöjligheter). Skuldsättning har också ett tydligt samband med spelproblem som också ingår i folkhälsopolitiken under målområde 6 (Levnadsvanor).

Ekonomi är en viktig bestämningsfaktor för en god och jämlik hälsa. Att ha ekonomiska svårigheter som stora skulder eller svårigheter att betala sina räkningar leder ofta till känslor av stress och oro, både bland barn och vuxna. Olika former av psykisk ohälsa kan även leda till svårigheter att bedriva studier eller att arbeta, och kan därför resultera i sämre ekonomi och därigenom en större sårbarhet gällande lån och skuldsättning. Det finns tydliga samband mellan ekonomiska problem med överskuldsättning och fysisk och psykisk ohälsa samt suicidalitet vilket ligger till grund för att Folkhälsomyndigheten avstyrker några av utredningens förslag.

Folkhälsomyndigheten tillstyrker utredningens förslag i de delar de berör myndighetens uppdrag, myndigheten välkomnar särskilt förslagen om att införa begränsningar och ändrade villkor för prissättning av krediter, ett skuldregister, och att kreditförbudet i spellagen vidgas till att omfatta tredje part. Folkhälsomyndigheten vill dock lämna följande kommentarer.

Folkhälsomyndighetens kommentarer

Folkhälsomyndigheten bedömer att förslagen i utredningen generellt kan leda till minskad skuldsättning och därmed bidra till en god och jämlik hälsa i befolkningen.

7.4 Åtgärder som har övervägts, men inte föreslagits

Utredningen redogör för ett lånestoppsregister som en möjlighet att under en tid kunna spärra sig från möjligheten att teckna ett kreditavtal och att motsvarande register, på bl.a. spelområdet, fungerar bra. Ett lånestoppsregister skulle kunna medföra att färre personer skuldsätter sig till följd av impulsiva beslut och då särskilt vad gäller sårbara konsumenter som unga och personer med impulsivitetsproblem eller neuropsykiatriska hinder. Folkhälsomyndigheten anser det angeläget att ett sådant förslag utreds vidare.

8.7.2 Bör ett krav på *särskild måttfullhet* införas?

Folkhälsomyndigheten avstyrker förslaget att särskild måttfullhet inte införs vid marknadsföring av krediter.

Utredningen motiverar sitt ställningstagande med att särskild måttfullhet inte införts för marknadsföring av spel och att det saknas omfattande forskning som visar på en koppling mellan marknadsföring och konsumenters benägenhet att låna. Däremot föreslås att måttfullhetskravet ska förtydligas. Folkhälsomyndigheten har i ett flertal remisser (dnr 01196-2017, 00377-2021) föreslagit att måttfullhet för marknadsföring av spel ändras till särskild måttfullhet. Detta i likhet med marknadsföring för alkohol. På alkoholområdet syftar kravet på särskild måttfullhet till att minska risken för att marknadsföring medverkar till att upprätthålla eller öka konsumtionen av alkohol eller bidra till en positiv inställning till bruket av alkohol (sid. 28 prop. 1977/78:178). Av förarbetena framgår också att direktreklam och utomhusreklam inte är förenligt med särskild måttfullhet (sid. 117 prop. 1998/99:134). Folkhälsomyndigheten anser att detta resonemang även bör gälla för marknadsföring av krediter.

I likhet med utredningen Stärkt konsumentskydd på marknaden för högkostnadskrediter (SOU 2016:68) anser Folkhälsomyndigheten att användningen av en så kallad genomsnittskonsument vid bedömning och reglering av marknadsföringen av krediter bör ändras för att se till den grupp av konsumenter som riskerar att hamna i en skuldsättningsproblematik, som personer med ett spelberoende. Utöver människor med beroendeproblematik kan det även handla om unga personer, äldre personer och människor med intellektuella funktionsnedsättningar som kan ha svårare att värja sig mot den här typen av uppsökande marknadsföring. Att i den här bedömningen utgå från en genomsnittskonsument är därför inte rimligt.

De senaste åren har marknadsföringen av krediter utvecklats i takt med att digitala medier utvecklats. Utredningen beskriver hur marknadsföringen är personifierad och att personer som sökt på olika kreditgivare och kreditförmedlares webbplatser

senare får mycket digital reklam med erbjudande om att teckna krediter. Vidare har dessa personer blivit kontaktade av kreditförmedlare via e-post och telefon. Folkhälsomyndigheten har svårt att se att detta kan betraktas som måttfullt. Även om utredningen föreslår en skärpning av begreppet måttfull anser myndigheten att den skärpningen inte är tillräcklig och att skyddet för särskilt utsatta i det här fallet borde väga tyngre.

Om inget krav på särskild måttfullhet införs tillstyrker Folkhälsomyndigheten förslag 8.7.3 om att måttfullhetskravet ska förtydligas.

8.7.7 Bör det införas ett förbud mot telefonförsäljning av krediter?

Folkhälsomyndigheten avstyrker förslaget att inte införa ett förbud mot telefonförsäljning av krediter. Detta för att skydda sårbara konsumenter och konsumenter som riskerar att hamna i en skuldsättningsproblematik (se myndighetens svar under 8.7.2). Utredningen väljer att inte föreslå ett förbud mot telefonförsäljning av krediter. Detta trots att utredningen belyser att konsumenten kan ha svårt att värja sig då det inte är konsumenten själv som inlett samtalet. Därutöver redogörs det för att Konsumentverket påtalat att det är svårt att rikta tillsyn mot den här typen av verksamhet.

Folkhälsomyndigheten ska fästa särskild vikt vid de grupper som löper störst risk att drabbas av ohälsa. I det här fallet handlar det om personer med psykisk ohälsa, intellektuell funktionsnedsättning eller beroendeproblematik. Mot den bakgrunden avstyrker Folkhälsomyndigheten förslaget om att inte införa förbud mot telefonförsäljning av krediter.

Övrigt

Gällande skuld- och kreditregistret önskar Folkhälsomyndigheten framföra att myndigheten ser ett angeläget behov av att data ur registret tillgängliggörs för att möjliggöra myndighetens uppföljning av folkhälsoarbetet inom t ex folkhälsopolitikens målområde 4 och 6. Enligt utredningen har till exempel den finska Finansinspektionen rätt att få tillgång till vissa uppgifter för vissa lagstadgade ändamål. Beroende på hur tillgång till dessa uppgifter ska regleras kan möjligheten för Folkhälsomyndigheten att ta del av uppgifter behöva utredas vidare.

Beslut i detta ärende har fattats av generaldirektör Karin Tegmark Wisell. I den slutliga handläggningen har avdelningschefen Josefin P Jonsson och chefsjuristen Bitte Bråstad deltagit. Juristen Beatrice Tander Gellerbrant har varit föredragande.

Enligt Folkhälsomyndighetens beslut

Beatrice Tander Gellerbrant